

LUYỆN TẬP ĐƯA CÁC YẾU TỐ TỰ SỰ VÀ MIÊU TẢ VÀO BÀI VĂN NGHỊ LUẬN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– củng cố chắc chắn hơn những hiểu biết về các yếu tố tự sự và miêu tả trong văn nghị luận mà các em đã học trong tiết tập làm văn trước.

– Vận dụng những hiểu biết đó để tập đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào một đoạn, một bài văn nghị luận có đề tài gần gũi, quen thuộc.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Luyện tập vốn là tiết học mà phần đông HS ngại học và không ít thầy cô ngại dạy. Tuy nhiên, như đã nói ở nhiều bài trước, trong môn Tập làm văn thì kết quả thực hành mới là điều có ý nghĩa quan trọng nhất. Và do đó, vận dụng, thực hành – chứ không phải là tìm hiểu lí thuyết – mới chính là mục tiêu cuối cùng mà việc dạy và học Tập làm văn cần đạt tới. Vì thế, GV cần :

– Làm cho HS nhận thức đúng tầm quan trọng của tiết luyện tập trong môn Tập làm văn ;

– Có biện pháp động viên các em hào hứng, hăng say luyện tập ;

– Đồng thời, chú ý cải tiến phương pháp dạy tiết luyện tập, để tiết dạy gắn với thực tế làm văn hơn, sinh động hơn, sôi nổi hơn.

2. Cũng giống như tiết *Luyện tập đưa yếu tố biểu cảm vào bài văn nghị luận*, trong tiết luyện tập này, GV cần chú ý :

– Không tách rời khâu tập đưa các yếu tố tự sự và miêu tả với khâu tập tìm luận điểm và trình bày luận điểm, bởi một lẽ giản đơn : Chừng nào còn chưa có một hệ thống luận điểm đúng đắn thì chừng đó còn chưa thể có cơ sở đúng đắn cho việc đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào đoạn văn hoặc bài văn. Còn chưa xác định được nội dung nghị luận, nhu cầu nghị luận thì chưa thể biết chúng ta cần miêu tả và tự sự những gì, và đến mức độ nào.

– Tuy nhiên, trong việc tập đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào một đoạn văn, một bài văn, không nên chỉ chú ý đến nội dung ý tứ mà còn cần quan tâm đến hình thức diễn đạt. Vì văn không chỉ hay về ý, văn còn hay nhờ lời lẽ, ngôn từ nữa.

– Việc luyện tập phải đi dần từng bước vững chắc, không làm qua loa, không nóng vội. Vì thế, ở trên lớp, nên chỉ cho HS tập đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào một đoạn văn, gắn với sự trình bày một luận điểm của bài văn. Với các công đoạn còn lại, GV yêu cầu HS luyện tập ở nhà (với điều kiện thầy, cô giáo có kiểm tra sâu sát), rồi tiếp tục củng cố dần trong các tiết Tập làm văn sau đó.

– Như thường lệ, bài luyện tập thường cho HS một đề văn để các em chuẩn bị dàn bài và tư liệu ở nhà. Đề bài "Trang phục và văn hoá" là một đề tài rộng, nói về quan hệ giữa trang phục và văn hoá. GV có thể hướng dẫn HS cụ thể hoá và tình hình cụ thể, song nội dung nghị luận vẫn là ăn mặc sao cho có văn hoá.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Sau khi kiểm tra việc chuẩn bị của HS, GV hướng dẫn HS tìm hiểu nhanh đề bài, rồi nêu vấn đề : Em sẽ làm thế nào nếu gặp phải một đề bài như đề bài được nêu trong SGK ?

Hoạt động 1. GV tổ chức cho HS thảo luận câu hỏi ghi trong mục I. của SGK. Cần làm cho các em thấy được :

– Phần lớn nội dung trắc nghiệm mà SGK đưa ra phù hợp với nhu cầu giải quyết vấn đề, do đó, có thể dùng làm luận điểm của bài văn.

– Tuy nhiên, trong những câu trắc nghiệm ghi ở SGK cũng có nội dung không phù hợp với yêu cầu của đề bài như mục (d), vì thế, không thể dùng làm luận điểm (nội dung về chống ma túy và ủng hộ đồng bào ở vùng bị thiên tai).

Hoạt động 2. GV hướng dẫn HS sắp xếp các luận điểm của bài làm thành bố cục rành mạch, hợp lí, chặt chẽ. Có thể đề nghị HS nhắc lại những yêu cầu về sắp xếp luận điểm ; sau đó, khuyến khích các em đưa ra những cách sắp xếp ý khác nhau để cả lớp cùng xem xét, đánh giá. GV nên tôn trọng và khích lệ những sáng tạo của HS, không áp đặt, cũng không vội đưa ra cách sắp đặt của riêng mình. Tuy nhiên, GV vẫn rất cần giúp HS phân biệt đúng sai, và khi sơ kết thảo luận, cần nêu ra một cách sắp xếp luận điểm có thể cho là đạt yêu cầu, ví dụ :

1. là a) Gần đây, cách ăn mặc của một số bạn có nhiều thay đổi, không còn giản dị, lành mạnh như trước nữa.
2. là c) Các bạn lầm tưởng rằng cách ăn mặc như thế sẽ làm cho mình trở thành người "văn minh", "sành điệu".
3. là e) Việc ăn mặc phải phù hợp với thời đại nhưng cũng phải lành mạnh, phù hợp với truyền thống văn hoá của dân tộc, với lứa tuổi, với hoàn cảnh sống.
4. là b) Việc chạy theo các "mốt" ăn mặc ấy có nhiều tác hại (làm mất thời gian của các bạn, ảnh hưởng xấu đến kết quả học tập, gây tốn kém cho cha mẹ).
5. là Kết luận : Các bạn cần thay đổi lại trang phục cho lành mạnh, đúng đắn.

Hoạt động 3. GV hướng dẫn HS tập đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào một đoạn văn nghị luận. Đây là mục đích chính của tiết luyện tập ; do đó, GV cần dành nhiều thời gian nhất cho hoạt động này. *Chú ý:* Đoạn văn tham khảo có thể không cần đọc ở lớp mà để HS tự đọc, GV tập trung vào khâu luyện tập cho HS.

Có thể tiến hành hoạt động theo trình tự sau đây :

a) GV thống nhất với HS : Ta sẽ tập đưa yếu tố miêu tả trong khi trình bày luận điểm nào (ví dụ : luận điểm (a)). Cần nhắc các em : Ở đây miêu tả đóng vai trò minh hoạ.

b) GV yêu cầu HS miêu tả các biểu hiện minh hoạ cho luận điểm (ví dụ, điểm (a)). Mỗi HS đều viết một đoạn văn nghị luận, trong đó phải có 2 – 3 câu miêu tả. GV gọi một số em đọc và yêu cầu nhận xét :

– Trong các yếu tố miêu tả đó, có yếu tố nào không phù hợp với luận điểm hoặc không thực sự xuất phát từ yêu cầu của việc bàn luận hay không ? (Ví dụ :

Có được đưa hình ảnh miêu tả một bạn suốt ngày dán mắt vào màn hình máy tính để chơi trò điện tử vào đoạn văn đó hay không, vì sao ?)

– Những yếu tố miêu tả ấy có giúp cho sự nghị luận được rõ ràng, cụ thể, sinh động hơn không ? Em thích (hoặc không thích) hình ảnh miêu tả nào ? Từ việc xem xét các câu văn đó, em học tập được những gì và rút được những kinh nghiệm gì về việc đưa yếu tố miêu tả vào trong văn nghị luận (về các mặt : chọn yếu tố miêu tả, diễn đạt điều cần miêu tả, phối hợp miêu tả và nghị luận) ?

c) GV tổ chức cho HS tập đưa yếu tố miêu tả khi trình bày một luận điểm khác (tự chọn) trong số các luận điểm (b), (c), (d), (e).

Dựa theo trình tự trên đây, GV tiếp tục cho HS luyện tập đưa yếu tố tự sự vào việc trình bày một luận điểm của bài văn.

d) GV gọi một số HS trình bày trước lớp đoạn văn các em đã viết, để cho các HS khác nhận xét, góp ý, rút kinh nghiệm.

Trước khi ra bài tập để HS làm ở nhà, GV tổng kết tiết luyện tập, chỉ ra những ưu điểm mà lớp đã đạt được, những nhược điểm mà lớp cần chú ý sửa chữa, những kinh nghiệm có thể rút ra và những phương hướng phấn đấu mà HS cần noi theo, để trong những bài sau, các em có thể đưa các yếu tố tự sự và miêu tả vào bài văn nghị luận có kết quả hơn.